

Kultūras ministrijas priekšlikumi projektam par kompetenču pieeju mācību saturā (Skola 2030)

Mācību saturam būtu jābūt veidotam tā, lai vidusskolas absolventam/-ei **mediju un citas informācijas lietošanā, publiskošanā un kopīgošanā** būtu šādas prasmes, zināšanas un attieksmes:

PRASMES

- atšķir faktus no viedokļiem;
- prot izvērtēt informāciju, dekodēt tās saturu un vēstījumu neatkarīgi no kanāla, kādā informācija ir saņemta (tostarp, sociālajos medijos);
- atpazīst naida runu, aizspriedumus, stereotipus vai citādi manipulativu informāciju;
- izprot, kā sociālie, ekonomiskie, politiskie, profesionālie, tehnoloģiskie spēki var ietekmēt mediju saturu;
- spēj identificēt informācijas sniedzēja mērķi, nolūkus, paustās vērtības;
- salīdzina vairākus informācijas avotus, izvēlas uzticamākos un veido savu viedokli (konstruē savas zināšanas, izpratni tēmā);
- nepieciešamības gadījumā prot lietot informācijas pārbaudīšanas metodes;
- prot atšķirt uzticamas žurnālistikas materiālu no sabiedriskajām attiecībām (piemēram, preses relizēm), reklāmas, sponsorētām publikācijām/sižetiem, propagandas;
- prot atpazīt sponsorētu informāciju un dažādus reklāmas veidus (tiešā, slēptā reklāma), prot atpazīt reklāmas sociālo mediju saturā un citur;
- atšķir zinātniski pamatotas zināšanas no medijos popularizētās pseidozinātnes, sensacionāliem atklājumiem vai izdomātas statistikas;
- atšķir sociālajos un tradicionālajos medijos (paš)popularizētus modes un dzīvesstila viedokļu liderus (*influencers*) no dažādu jomu patiesajiem ekspertiem;
- izmanto internetu droši un jēgpilni (prot izmantot internetu un digitālās tehnoloģijas savas rīcībspējas nodrošināšanai, iespēju paplašināšanai, droši un saskaņā ar mediju vides lietošanas juridiskajiem nosacījumiem);
- prot radīt un dalīties ar (multimodālu) mediju saturu dažādos formātos, tostarp, video;

ZINĀŠANAS

- apzinās un izprot realitātes un medijos atspoguļotās realitātes atšķirību;
- zina, kas var ietekmēt kāda notikuma/ procesa/personas atainojumu medijos;
- zina, ka viens un tas pats notikums/process/persona dažādos medijos var tikt atspoguļots atšķirīgi;
- zina par dažādiem manipulācijas veidiem, kas var tikt lietoti informācijas sagrozīšanai;
- ir informēts par viltus ziņu fenomenu, izprot to veidošanas iemeslus (nolūkus) un izplatīšanas mehānismus;
- apzinās mediju lomu un nozīmi vārda brīvības, viedokļu daudzveidības un demokrātijas nodrošināšanā;
- izprot mediju kā ceturtās varas nozīmi, ietekmi uz sabiedrības dienaskārtību, politiskajiem un citiem procesiem;
- zina par informācijas burbuļu (*echo chambers*) veidošanos; apzinās faktorus, kas ietekmē personīgo informācijas telpu, izprot nepieciešamību paplašināt informācijas avotu skaitu un pievērst uzmanību to kvalitātei un uzticamībai;
- apzinās, ka sociālo mediju satura atlasī lielā mērā ietekmē algoritmu darbība, tāpat arī to, ka interneta meklētājprogrammu piedāvātie atlasītie rezultāti nav neitrāli; apzinās, ka pirmie piedāvātie rezultāti nenozīmē, ka tie ir uzticamākie; šīs zināšanas lieto praksē ikdienā, pieņemot lēmumus par uzticamiem/neuuzticamiem informācijas avotiem;
- ir informēts par viedokļu līderu darbības specifiku, tostarp, sociālo un tradicionālo mediju ietekmi uz viedokļu līdera popularitātes veidošanos;

ATTIEKSMES

- nepiedalās tādas informācijas veidošanā, kas ietver naida runu, ir aizspriedumus, stereotipus veicinoša vai citādi manipulatīva; sastopoties ar augstāk minēto informāciju, veic darbības, lai novērstu tās tālāku kopīgošanu un izplatīšanu;
- viedokļu, informācijas izmantošanu, publiskošanu un kopīgošanu veic ētiski un atbildīgi, ievērojot autortiesības un cieņu pret pārējiem sabiedrības locekļiem;
- atbildīgi līdzdarbojas zināšanu, viedokļu radīšanā, kļūstot par mediju satura autoru, mazinot nepietiekamu informētību, neizpratni sabiedrībai svarīgos jautājumos;
- interesējas par sabiedriski nozīmīgiem, tostarp, politiskiem, notikumiem vietējā kopienā, valstī, Eiropā, pasaulē un izsaka savu viedokli par minētajiem procesiem.

#1

Medijpratības veicināšana - viena no horizontālajām prasībām, kas tiek attīstīta vairākumā priekšmetu.

#2

Par medijiem kā 4. varu, to lomu un nozīmi demokrātijā rosinām ietvert sociālās un pilsoniskās mācību jomas blokā.

